

Omenat ovat alkaneet tuoksua. Ensimmäisenä kypsyvät kesälajikkeet, pirja ja huvitus. Kotimainen omena on puhdas ja maukas. Se kannattaa syödä kuoriineen. (Kuva AR)

TUNTOSARVI 23.vuosikerta, ISSN 0358-2280

Julkaisija: Suomen Kuurosokeat ry, Uudenmaankatu 28, 00120 Helsinki.
Puhelin (09) 5495 350. Tekstipuhelin (09) 5495 3526. Fax (09) 5495 3517.

Päätoimittaja: Anu-Liisa Rönkä **Toimittaja:** Raili Karisaari

Toimitusneuvosto: Eero Vartio, Martti Avila, Marja Heinonen, Maija-Leena Railo, Anita Palo, Marja-Leena Roponen, Anu-Liisa Rönkä, Raili Karisaari.

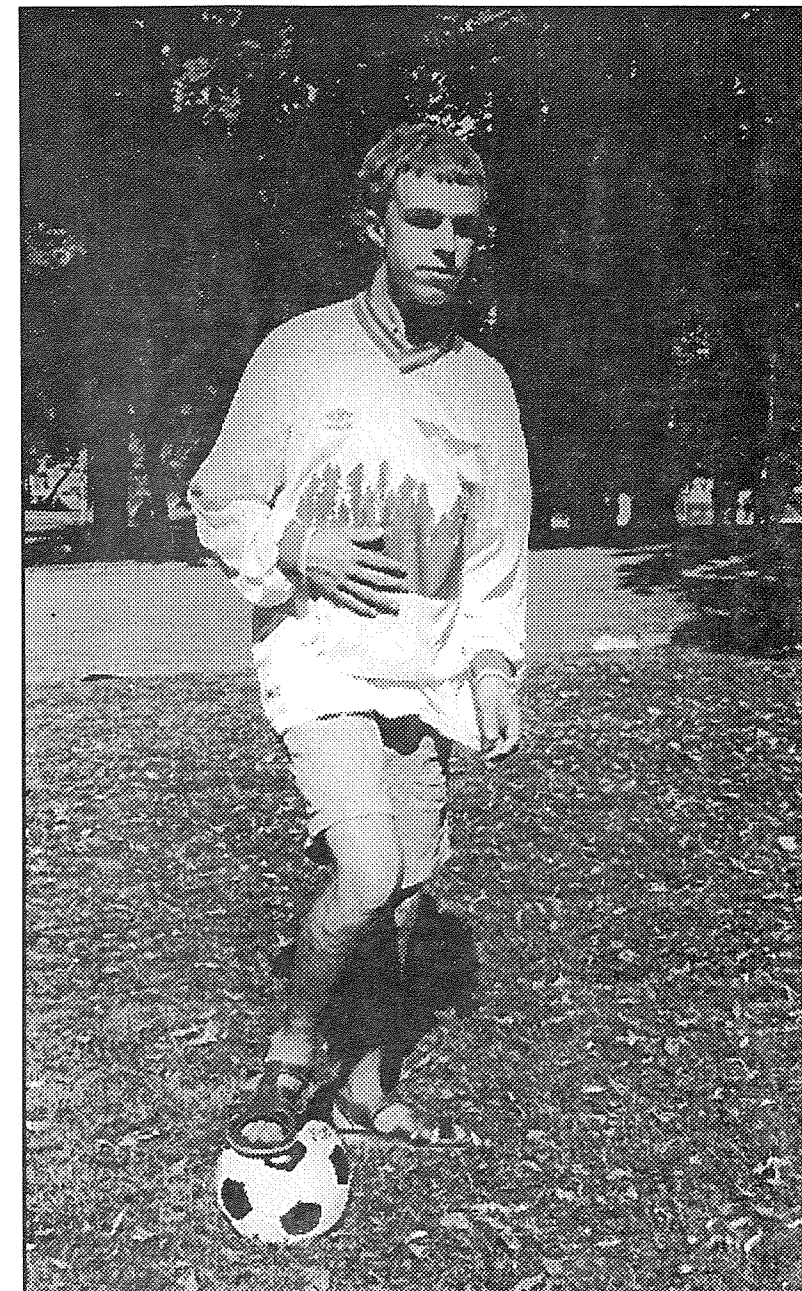
Vuosikerta 150 mk. Lehti ilmestyy 11 kertaa vuodessa isokirjoituksella, pisteillä, äänitteenä, videona, ruotsinkielisenä käännöksenä ja sähköpostina.

TUNTOSARVI

Suomen Kuurosokeat ry

Elokuu 8/1997

**Matti pelaa
jalkapalloa
vaikkei näe**

**Kuurosokeus
eri maissa**

**Heurekaa
tutkimassa**

**Omenat
kypsyivät**

Sisällys:

Soittokierros:	
Miten kesä sujui?.....	2
Pääkirjoitus: Me ja muut	
Anu-Liisa Rönkä.....	3
Tiedonvaihtoa Madridissa.....	4
Pohjolan nuoret Onnelassa.....	6
Kuurosokeus ymmärretään eri maissa eri tavoin.....	8
Matti Hokkanen pelaa vaikkei näe.....	10
Tiedekeskus Heurekaa tutkimassa.....	12
Kotimainen omena.....	14
Hämähäkki onnenhäkki.....	15
Lukijoiden postia	
Pihajuhlat	
Toukokuun kukat	
Kuurosokeiden tuntosarvet	
Vieno Hyttinen.....	16
Matkamuiistoja Rodokselta	
Kari Hyötylä.....	17
Lähiksenä koko elämän	
Antti Kupiainen.....	17
Nouse ja kerro	
Tuki	
Iiris Alkio.....	18
Aluekurssilla	
Pentti Lehtinen.....	19
Kannen kuva: Matti Hokkanen pelaa vammaisten jalkapallojoukkueessa, Finnpa Fairplay Teamissä. (Kuva AR)	

Miten kesä sujui?

Oululainen **Olavi Eira** vastasi puhelimeen elokuisena hellepäivänä. – Kesä on sujunut oikein hyvin, mutta hellettä on ollut liikaa. Tännäänkin luvattiin 28 astetta. Hirvittää tuommoiset lukemat, Olavi sanoo.

Olavi kävi kesäkuussa Norjassa ensimmäisen kerran elämässään. Matkakohteena oli Kautokeino, ja matka oli kuulemma mielenkiintoinen.

Norjan matka oli osa Kittilässä järjestettyä kuurosokeiden taideleiriä. Olavi teki leirillä rummun, johon hän on kovasti tyytyväinen. Hän antaa minunkin kuulla rummutusta puhelimen välityksellä Oulusta Helsinkiin. Rummussa on todella hieno ja syvä ääni.

Olavi on viettänyt kesäpäiviä myös Pihlajarannassa, joka on näkövammaisten lomakoti Oulussa. Yksi viikonloppu kului näkövammaisten SM-yleisurheilukilpailuissa Tampereella. Menestys oli hyvä: Olavi sai niin monta mitalia, että hän raski jättää osan palkintojenjakotilaisuuksista väliin ehtiäkseen ajoissa Oulun junaan ja takaisin kotiin. (AR)

Me ja muut

– **I**nhoan kansainvälisyyttä! puuskahti tuttavani kesän alussa. Me kuulijat yllätyimme niin, että purskahdimme nauruun. Kyseessä ei ollut mikään ulkomaalaisten vihaaja, vaan maailmaa nähnyt kielitaitoinen ihminen. Sanalla sanoen kansainvälinen tyyppi.

Ei ole lainkaan muodikasta eikä tahdikasta inhota kansainvälisyyttä. Yleisen mielipiteen mukaan kansainvälisyys on pelkästään mahtava asia. Työ, opiskelu, leiri, kurssi, tai mikä tahansa tapahtuma on monta kertaa hohdokkaampi juttu, jos sitä voidaan mainostaa kansainväliseksi.

Kansainvälisyydessä ei ole kuitenkaan mitään ihmeellistä. Kansainvälisyys tarkoittaa yksinkertaisesti sitä, että ihmiset touhuavat yhdessä, vaikka he asuvat eri puolilla maailmaa, puhuvat eri kieliä ja noudattavat erilaisia tapoja.

Minä voisin oikeastaan sanoa, että inhoan kansainvälisyyttä itseisarvona. En pidä esimerkiksi siitä, että ulkomaista taiteilijaa pidetään kotimaista parempana, koska hän on ulkomaalainen. Tai ettei kotimaista

voida arvostaa ennen kuin hän on hankkinut kannuksensa ulkomailta. Silloin hän kelpaa todisteeksi siitä, että Suomessakin voi olla jotain kansainvälisen arvoista.

Minusta kotimaisuus on itseisarvo. Kotiin liittyy syvimät tunteet, olipa se minkälainen tahansa. Kotiin ja kotimaahan on pakko kiintyä ja niitä on vaikea lakata rakastamasta.

Koti ei kuitenkaan ole kaikki kaikessa. Kukaan ei kehity monipuoliseksi ihmiseksi yksin kotonaan. On lähdeittävä ulos tapaamaan muita ihmisiä ja kokemaan uusia elämyksiä.

Ja sama pätee kokonaisuun kansakuntiin. On lähdeittävä rajojen taakse katsomaan, miten siellä toimitaan. Ja kutsuttava muita tänne näkemään, miten meillä tehdään. On keskusteltava ja vaihdettava tietoa, taitoa ja ajatuksia. Kukaan ei pärjää yksinään. Ja jos hyvin satuu, yhdessä voi olla jopa hauskaa!

Anu-Liisa Rönkä
Tiedottaja

Tiedonvaihtoa Madridissa

Anu-Liisa Rönkä

Kuurosokeustyöntekijöiden kansainvälisen järjestön DBI:n neljäs konferenssi pidettiin heinäkuun lopulla Madridissa, Espanjassa. Suomesta mukaan lähti aiempaa vahvempi edustus: **Elisa Mikkola, Kirsti Tamminen, Elina Lehtinen, Mikko Karinen, Anni Lausvaara ja Seija Troyano.**

Konferenssin teemana oli *Löytää yhdessä maailma ja sana*. Ohjelma jakautui kolmeen osaan. Ensimmäisessä osassa paneuduttiin kuurosokeuteen ja tehtiin jakoa synnynnäisen ja myöhemmin kehittyvän kuurosokeuden välillä. Toisessa osassa keskityttiin kuurosokeiden oman elämän hallintaan liittyviin asioihin. Kolmas osa käsiteli kuurosokeiden tulevaisuutta.

Elisa Mikkola kertoo, että häntä kiinnosti konferenssin teema kokonaisuutena.

– On mielenkiintoista, miten me kukin selitämme maailmaa omista lähtökohdistamme. Todellisuus koostuu monien ihmisten pienistä todellisuuksista. Yhtä oikeaa todel-

lisuutta ei ole olemassakaan, Elisa miettii.

Kansainvälinen konferenssi antaa aina eväitä myös käytännön kuurosokeustyöhön.

– Työryhmissä saa tietoa menetelmistä, joita muualla maailmassa käytetään. Ja toisaalta meillä on mahdollisuus viedä eteenpäin suomalaista tietoa ja osaamista, mikä ei suinkaan ole maailman mitassa vaatimatonta.

Tampereen toimintakeskus herätti huomiota

Kirsti Tamminen ja Elisa Mikkola esittelivät omassa työryhmässään Tampereen Kuurosokeiden toimintakeskusta. Uuden laajennusosan toteutus herätti kuulijoissa ihastusta, ja arkkitehti **Erik Stenvall** sai kiinnostosta. Eri maissa arkkitehdit ja suunnittelijat on yleensä vaikea saada uskomaan, kuinka tärkeitä pienet yksityiskohdat, kuten valot, värit ja materiaalit, ovat kuurosokeiden liikkumiselle.

Seija Troyano ja Anni Lausvaara osallistuivat konferenssin yhtey-

dessä järjestettyyn usher-työryhmän seminaariin. He pitivät alustuksen aiheesta kuurosokea ja työntekijä työparina. (He kirjoittivat aiheesta kesä-heinäkuun Tuntosarvessa.)

Työpari-työskentely herätti kiinnostusta ja keskustelua. Kuulijoihin teki vaikutuksen itse asia, mutta myös se, miten Seija ja Anni esiintyivät. Esiityksessä näkyi se mistä he puhuivat: hyvä yhteistyön henki, vuorovaikutus ja keskinäinen arvovonanto.

Myös Suomen Kuurosokeat ry:n hallintomalli nousi esille konferenssissa.

– On maailman mitassa ainutlaatuista, että kuurosokeat itse ovat yhdistyksessään päättävässä asemassa ja että kuurosokeiden oma järjestö on samalla suuri palvelujen tuottaja. Esimerkiksi Ruotsissa palvelut järjestää valtio, Elisa kertoo.

Toki suomalaiset olivat konferenssissa välillä saamapuolellakin, sillä yleisluennot antoivat uutta tietoa kuurosokeudesta. Yhtenä esimerkkinä Elisa mainitsee norjalaisen **Live Fuglesangin** ja tanskalaisen

Ole Mortensenin esitelmän kommunikaatiomenetelmistä. Fuglesang ja Mortensen olivat keränneet maailmalta tutkimustuloksia informaation perillemenosta. Tulosten mukaan taktiili-viittomien vastaanottaminen on hidasta ja erehtymisen mahdollisuuksia on paljon.

Taktiilisti viitottu viesti ei mene aina perille

Amerikkalaistutkimus sanoo, että viitottaessa kädestä käteen hyvässä olosuhteissa sanojen ja virkkeiden oikea tulkinta vaihtelee 60–85 prosentin välillä. Vastaanottaja ottaa viestiä vastaan sana kerrallaan, eikä asiayhteys auta ymmärtämään yksittäistä sanaa. Puhuttua kieltä vastaanotetaan toisella tavalla. Asiayhteys auttaa kuulijaa arvaamaan, mitä sanaa puhuja tarkoittaa.

– Tämä tieto asettaa ammattilaisille vaatimuksia sen suhteen, miten me kommunikoimme. Viestien on oltava mahdollisimman selviä, jotta ne ymmärretään mahdollisimman oikein, Elisa sanoo.

Kuurosokeustyöntekijöiden kansainvälinen järjestö DBI tekee työtä kuurosokeustyön edistämiseksi. Sen tavoitteena on yhtäläiset mahdollisuudet ja kansalaisoikeudet kaikille.

Pohjolan nuoret Onnelassa

Anita Palo

Pohjoismaisten kuurosokeiden nuorten leiri pidettiin Onnelassa 29.6.–5.7.1997. Mukana oli nuoria tulkkeineen Suomesta, Ruotsista, Norjasta ja Tanskasta, yhteensä 30 henkeä. Ja lisäksi minä leirin vetäjänä.

Joka aamu ohjelmassa oli herätys ja lipun nosto. Jokainen maa nosti lippunsa vuorotellen ja lauloi lippulaulun. Sitten oli aamujumppa, jonka veti suomalainen **Riku**. Oli hyvä venytellä lihaksia, että jaksoimme pitää päivällä hauskaa.

Joka päivä oli erilaista ohjelmaa, muun muassa kipsiaskartelua, josta nuoret innostuivat niin kovasti, että jouduin ostamaan lisää kipsinauhvoja Helsingistä asti. Lähempää kun ei löytynyt. Kipsinauhut leikattiin pieniksi paloiksi ja kastettiin. Sellaisina ne voi laittaa vaikka kasvoille, käsien tai jalkojen päälle kovettumaan. Joku vielä koristeli niitä. Tuli kauniita kasvonaamareita ja varpaita. Yksi tanskalainen poika teki kipsistä komean lippalakin.

Sitten pidettiin leiriolympialaiset. Lajeja oli yhteensä kahdeksan. Kaikkein hauskin oli laji, jossa jokainen piti vuorotellen palloa jalkojen välissä ja yritti juosta. Me muut nauroimme koko ajan. Joku älysi hyppiä, niin että hän sai hyvän ajan. Oli kyllä hikistä, mutta kaikki olivat rohkeasti mukana.

Retki Suomenlinnaan

Teimme myös ostosretken Helsinkiin ja kävimme retkellä Suomenlinnassa. Opastetulla kävelykiertoksella tutustuimme linnoituksen merkittäviin nähtävyyksiin ja mielenkiintoiseen historiaan. Tunnin kierroksen jälkeen kävimme Ehrensvärd-museossa. Siellä nuoret hämmästelivät vanhoja tykkeitä ja tykinkuulia. Laivamatkalla takaisin Helsinkiin juotiin kahvit ja syötiin Onnelasta saatuja tuoreita pullia.

Joka päivä kävimme saunassa, uimassa, melomassa, pyöräilemässä tandemilla. Tandem-pyörä oli pohjoismaisille nuorille tärkein. He harmittelivat että Onnelassa oli vain kaksi pyörää.

Iltaisin meillä oli iltaohjelmaa, jota jokainen maa järjesti vuorotellen. Oli erilaisia leikkejä, kisoja ja esityksiä. Suomalaisessa iltaohjelmassa oli rantasauna, lätyjen paistoa muurissa ja suomalaisten nuorten omia leikkejä.

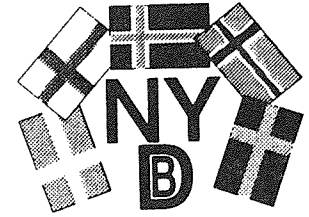
Viikon aikana grillasimme nuotiossa makkaraa ja banaania, jota syötiin jäätelön kera. Banaanin grillaminen oli monelle outoa, mutta syödessä ihanaa nautintoa. Sitten oli vielä ryhmäkuvauksia ja ryhmäkeskustelua. Keskustelimme tulevaisuudesta, miten nuoret saavat rahaa konferensseja tai leirejä varten ja ideoimme uutta leiriohjelmaa.

Sitten koitti viimeinen ilta, mikä oli meille niin surullista. Koko viikko oli sujunut yllättävän hyvin ilman ongelmia, vaikka olin ainoa vetäjä koko 30 hengen leirillä. Minä itse pelkäsin, että jotain sattuu, mutta onneksi ei. Olimme olleet ulkona koko viikon, aurinko oli kuumottanut ja tuonut meille hikiset oltavat ja iltaisin hyttysset.

"Nauranut pitkää aikaa"

Viimeisenä iltana jokainen antoi palautteet ja kertoi vieressä olevasta kaverista jotain, yhden hyvän asian. Kerroin tulokset leiriolympialaisista ja annoin palkinnot. Ihan päätteeksi yllätin leiriläiset valtaval-

la mansikkakakulla. Nuoret saivat muistoksi yhdistyksen avainmenperän, lippalakin ja leiripaidan, jossa oli meidän nuorten oma logo.

Sain muun muassa tällaista palautetta nuorilta:

- Olin onnellinen kun sain olla mukana.
- Oli ihana tavata muita nuoria.
- Olen oppinut uusia, eri maiden viittomia.
- Olen nauranut pitkää aikaa paljon.
- Suomi on vaikuttanut paljon.
- Olen hämmästyynyt kuinka Anita oli rohkea ja teki yksin valtavan työn

Itse haluan kiittää Onnelan työntekijöitä ja emäntää, uutteria tulkkeja ja yhdistyksen keskustoimistoa. Ja te suomalaiset nuoret, **Riku, Jari ja Riitta-Liisa**, mukava kun olitte mukana.

Seuraava eli kolmas Nuorten leiri pidetään Tanskassa kesällä -99. Toivon että sinne tulee enemmän suomalaisia nuoria. Tästä leiristä jäi mieleenpainuva muisto, mutta minä ainakin odotan jo innolla seuraavaa.

Kuurosokeus ymmärretään eri maissa eri tavoin

Pirkko Virtanen

Terveisiä EBU:n kuurosokeiden komission kokouksesta Puolasta! Komissiossa ovat mukana Puola, Venäjä, Ukraina, Italia, Saksa, Ranska, Belgia ja Suomi. Saksan ja Ukrainan edustajat ovat kuulevia sokeita. Eri maissa kuurosokeustyö on eri tilanteessa ja kuurosokeus ymmärretään eri tavoin.

Puolassa Sokeiden liitto on vastuussa myös kuurosokeiden toiminnasta. Muiden tahojen vastuuntuntoa yritetään lisätä. Kuurosokeiden hyväntekeväisyysjärjestö kasvattaa toimintaansa järjestämällä omia kursseja kuurosokeille. Näin yritetään selvittää, millaista apua he toivovat saavansa.

Hyväntekeväisyysjärjestön tavoitteena on saada omat toimitilat, joissa on myös asuntoja. Rahoitus järjestyy kahden vuoden sisällä. Pikapuoliin valmistuu 13 kokeilumielessä koulutettua tulkkiä.

Venäjällä on rekisteröity 4000 kuurosokeaa. Oman järjestön perustamisen muotoa mietitään, koska valtio ei rahoita järjestöjä. Heikko taloustilanne vaivaa: sokeiden tuotantolaitoksilla on vaikeuksia ja monet kuurosokeat ovat menettäneet työnsä. Kaikkien palkat ovat pudonneet.

Elviira-säätiö on saanut pankeilta varoja, joilla on ostettu kuulokojeita, tietokoneita, maksettu kurssimaksuja jne. Kuntoutuskeskus on ottanut erityisen koulutuksen kohteeksi aktiivisia kuurosokeita, jotka voisivat aktivoida myös muita.

Ukrainassa ei juuri lainkaan kuurosokeustyötä

Ukrainan edustaja EBU:n komissiossa on sikäläisten sokeiden tuotantolaitosten ylin toimihenkilö. Hän kertoi tuotantolaitoksien vaikeudesta saada tilauksia ja tuotteita kaupaksi. Kuurosokeiden asioista hän ei tiennyt oikein mitään, koska kuurosokeille ei ole omia työntekijöitä.

Sosiaalityöntekijät käyvät kotona ja auttavat asiainnissa tarpeen mukaan. Johtopäätös: Ukraina on kehitysmaa joka tavalla, eivätkä kuurosokeiden asiat ole siellä oikein kenenkään vastuulla.

Saksassa panostetaan myös tutkimukseen

Saksassa kuurosokeilla ei ole omaa järjestöä, kertoi Hannoverin kuurosokeiden keskuksen johtaja. Keskus järjestää kasvatusta ja koulutusta kuurosokeille ja työntekijöille sekä asumispalvelua kuurosokeille. Koulutuksesta vastaa Saksan sokeiden liitto, joka saa valtiolta määrärahoja. Jokaisessa läänissä on kaksi työntekijää, joiden vastuulla on kuurosokeiden erityiskysymykset.

Hannoverin keskuksessa keskeistä on myös tutkimus. Kehitteillä on tietokone, jota luetaan käsiaakkosilla (Lorm aakkoset) sekä vibraatio, joka ilmaisee esteen tärisevästi etukäteen. Toisenlainen vibraatio on vyö, joka reagoi ympäristön ääniin, ilmoittaa esimerkiksi jonkun puhuvan lähellä.

Belgiassa Anna Tammerman -säätiö nukkui vuoteen -91 saakka. Nykyään säätiö rahoittaa työtä, jolla pyritään keräämään kuurosokeus-

tietoa eri maista. Itsenäisen järjestön perustamista suunnitellaan.

Kuurosokeus ymmärretään eri maissa eri tavoin. Belgiassa minun tyyppistäni kuurosokeutta ei tunnetta. Kuurosokeat ymmärretään vaikeammin vammaisiksi kuin meillä. Työ on vasta alussa ja tietoisuus vähäistä. Tulkkipalvelua saa 18 tuntia vuodessa. Luitte oikein! Työryhmä on asetettu selvittämään kuurosokeiden tulkkitarpeita.

Kuurosokeiden Unioni myötätuulella

EBU:n hallitus on keskustellut Euroopan laajuisen Kuurosokeiden Unionin perustamisesta, ja ilmapiiri on myönteinen. Koen yhteistyön tärkeäksi tavaksi tukea toimia, jotka lisäävät tietoisuutta kuurosokeiden asioista eri maissa.

Helen Keller-konferenssi syyskuussa Kolumbiassa

Raimo Korpela lähtee Helen Keller -konferenssiin, joka on Kolumbian Paipassa 13.-19.9.-97. Nyt kuudetta kertaa järjestettävässä konferenssissa käsitellään mm. sitä, miten YK:n vammaisten oikeuksia koskeva yleisohje toteutuu kuurosokeiden näkökulmasta. Raportti Raimon matkakokemuksista lokakuun Tuntosarvessa.

"Tärkeintä että kaikilla on hauskaa"

Matti Hokkanen pelaa vaikkei näe

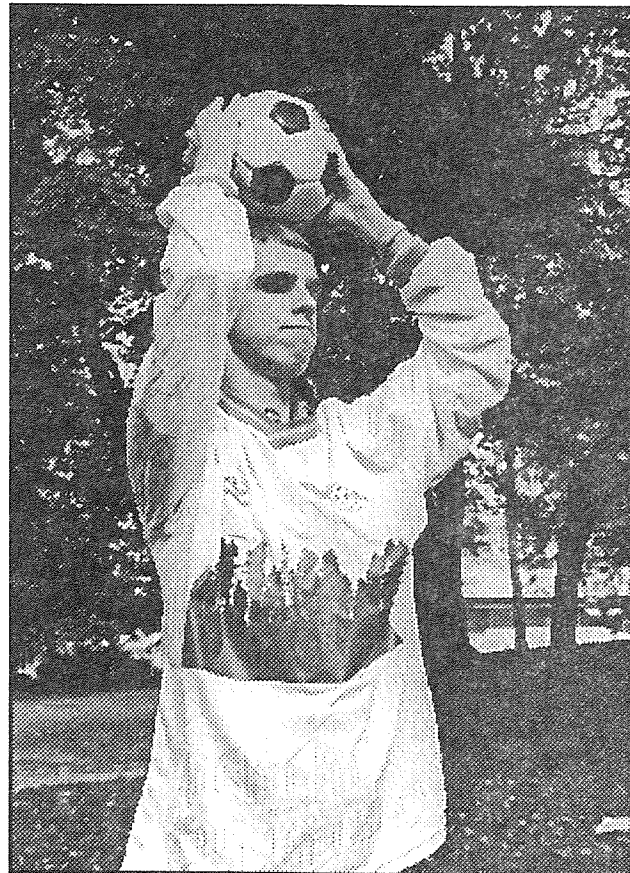
Anu-Liisa Rönkä

– Tuttavani sanoi jo kauan sitten, että minusta tulee vielä energiaa pursuava perheenisä. Näin kertoo **Matti Hokkanen**, 22-vuotias helsinkiläinen nuorimies.

Matin tuttavien ennusteeseen on helppo yhtyä. Vai miltä kuulostaa esimerkiksi se, että täysin sokea Matti on ajanut autoa keskellä vilkainta pääkaupunkiliikennettä? Vieressä istui autokoulunopettaja ja takapenkillä pikkusisko.

Matti puuhaa yhtä ja toista muuta-kin: Hän aloitti laskettelun kahdeksanvuotiaana. Hän on kokeillut seinäkiipeilyä ja harrastaa mökillä vesihiihtoa. Matilla on absoluuttinen sävelkorva, joten musiikki on luonnollinen osa elämää. Hän toivoo voittavansa kirjoituskilpailusta tietokoneen ja nauttii silloin tällöin tassokkaiden olutpubien antimista.

Matti Hokkanen pelaa myös jalkapalloa. Se on mahdollista joukkue-

Matti Hokkanen (Kuva AR)

eessa, jonka nimi on *Finnpa Fairplay Team*. Kyseessä on vammaisurheilijoiden jalkapallojoukkue, joka toimii Finnairin Palloilijoiden suojissa. Joukkueessa on noin 25 jäsentä, joista suurin osa on liikuntavammaisia. Näkövammaisia on mukana seitsemän. Joukkue on toistaiseksi Suomen ainoa, mutta se toivoo, että vammaisjalkapalloilu leviäisi myös muualle maahan.

Matti aloitti jalkapalloilun kaksi vuotta sitten uteliaisuudesta.

– Luin pienen ilmoituksen vammaisille järjestettävästä jalkapallokoulusta. En pystynyt silloin kuvittelemaan, miten näkövammaisen pelaisi jalkapalloa, hän sanoo.

Miten sokea pelaa jalkapalloa?

Ruotsissa peli sujuu äänimerkillä varustetun pallon avulla. Suomessa tällaisia palloja ei vielä ole, joten sokea pelaaja tarvitsee oppaan. Opas kertoo pelin aluksi missä päin maalit ovat. Pelin aikana opas sanoo, milloin pallo on pelaajan jaloissa ja kertoo mihin suuntaan täytyy potkaista ja kuinka lujaa. Pelin aikana pelaaja pitää oppaan kynnärpäästä kiinni.

Joukkue harjoittelee talven aikana kaksi kertaa viikossa. Vuoden mittaan pelataan useita ystävyysotteluita eri joukkueiden kanssa.

– Tärkeintä ei ole voitto, vaan se että kaikki kannustavat toisiaan, ovat mukana ja saavat pitää hauskaa, Matti sanoo.

– Pelaaminen on antanut mahdollisuuden kokea uutta, Matti miettii. Joukkueessa on saanut tutustua myös uusiin ihmisiin ja kokea joukkuehengen voimaa.

Matin on yleensä helppo syökyä arastelematta uusiin asioihin. Joskus kynnys tuntuu kuitenkin korkealta.

– Olin Englannissa, kun minua pyydettiin katsomaan musikaalia. Lähdin mukaan todella vastahakoisesti. Mutta kokemus oli sellainen, että olen sen jälkeen aina Englannissa käydessäni halunnut mennä musikaaliin.

Matin mielestä on tärkeää tehdä aika ajoin asioita, jotka eivät aluksi tunnu kovin miellyttäviltä. Se on ainoa tapa laajentaa omaa kokemuspiiriään ja ajattelutapaansa.

Matti on juuri kertomassa isästään, joka sai aikaan laskettelukurssit näkövammaisille, kun haastattelun keskeyttää ohikulkevan vauvan huuto Tähtitorninmäen puistossa. Matti hymyilee.

– Koskahan minä saan lapsia? hän sanoo.

– Kaksi tai kolme olisi hyvä, ellei ole varaa rakentaa niin isoa omakotitaloa, että useammalle riittää oma huone, Matti pohtii.

Kyllä – Matista tulee varmasti loistava ja energinen suurperheen isä.

Lisätietoja joukkueesta:
Valmentaja Timo Virtanen, puh. 0400-775 039
Niclas Matsson, puh. 09-633 377 ja 040-5802 708

Tiedekeskus Heurekaa tutkimassa

Pekka Juusola

Joskus kuulee sanottavan, ettei sokean kannata mennä mihinkään taidenäyttelyyn tai vastaavaan, kun ei kertakaikkiaan näe siellä mitään. Näin minäkin ajattelin aikaisemmin, mutta olen sittemmin muuttanut käsitystäni.

Olen itse usein mennyt tilaisuuteen tai näyttelyyn, josta jo etukäteen tiedän, etten kuule tai näe, mitä kaikkea siellä esitetään. En ole kuitenkaan antanut sen häiritä mieltäni, sillä pienikin uusi kokemus voi olla vaivan arvoinen.

Erään tuttavani kanssa olin monta kertaa miettinyt, minkälaisia kokemuksia minä saisinkaan Vantaan tiedekeskus Heurekasta. Siispä vihdoinkin sinne tutkimaan, mitä näen tai mitä jää näkemättä.

Tuttavani opastuksella astuimme sisään Heurekan ovesta ja siihenpä se näkeminen sitten loppuikin. Edessä oli jossain lipunmyynti ja jotain suullista neuvontaa kuului lasisen lippuluukun sisäpuolelta.

Muttaenimmät ohjeet jätin tuttavani kuultavaksi ja itse koitin edes jotenkin totutella silmiäni vallitsevaan hämääseen.

Jo alussa saimme havaita sen, että kosketeltavia esineitä oli hyvin vähän näytteillä. Enimmäkseen tietoa oli tarjolla tietokoneitten näyttöruuduilla ja näyttöruudutkin olivat sitä pienintä kokoa. No, tuttavani avustuksella näyttöpäätteeltä sai runsaastikin kaikenlaista tilastotietoa esim. Suomen luonnon ja metsien tilasta.

Lentopommi iskee!

Parhainta antia minulle olivat ihmisen kehon toimintaa esittävät laitteet ja mallinuket. Esimerkkinä oli vaikkapa nuket, joista saattoi hyvin havaita, mitä kaikkea keinotekoisia varaosia ihmiseen voidaankaan liittää: sydänläppä, sydämen tahdistaja, keinoniveliä ym.

Parhainta mitä kuulonäkövammaisen tai kuurosokea voi Heurekassa kokea, oli varmasti pommisuoja. Pommisuojaissa sai järkyttävän

todentuntuisesti kokea, miltä tuntuu kun lentopommi osuu aivan pommisuojan viereen. Pommin räjähdysääni oli jotain uskomattoman repivää, ja pommin räjähdysvoima sai koko pommisuojan tärisemään rajuin liikkein. Monet ihmiset jotka tulevat pommisuojaista ovat kuulemma hyvin järkyttyneen näköisiä, niin todentuntuisesti näytös on järjestetty.

Vähiten irti elokuvasta

Kaikkein vähiten sain kokemusta elokuvaesityksestä, joka kertoi majavien padonrakentamisesta. Tämä elokuva kesti noin puoli tuntia, mutta valkokankaalta en löytänyt tai nähnyt majavaa kuin yhden ainoan kerran, ehkä noin 5 sekunnin ajan. Majavat kyllä olivat koko ajan esillä, mutta huonon näköni vuoksi yritin paremminkin vain kuunnella mitä majavapuruolla tapahtuu.

Heurekan kokemus oli silti elämys, vaikka niin paljon jäikin näkemättä. Mutta tiedän monia kuurosokeita jotka eivät valita sitä mitä eivät näe. He ovat halukkaita kokemaan ja käymään eri näyttelyissä, kunhan vain on joku, joka kertoo mitä ympäristössä tapahtuu.

Pienikin kokemus rikastuttaa ajatusmaailmaa paremmin kuin vain kotona istuminen.

Tietoja Heurekasta

Tiedekeskus Heureka sijaitsee Vantaan Tikkurilassa. Sen monissa näyttelyhalleissa katsoja voi tutustua tieteen ja keksintöjen maailmaan.

Tällä hetkellä tiedekeskuksen Kaarihallissa on *Eläköön kuva* -näyttely, joka on rakennettu MTV3:n kanssa yhteistyönä. Näyttely tutustuttaa katsojan elokuvan, television ja televisiomainonnan kulussien takaiseen maailmaan. Näyttely on esillä 7. joulukuuta saakka, jonka jälkeen alkaa näyttely *Metsä ja me*.

Verne-teatterissa majavien pesänrakennuspuuhista kertova multivisio vaihtuu syyskuun alussa. Tilalle tulee Sademetsästä kertova aihe. Toinen, Kosmoksesta kertova multivisioesitys, vie katsojan maailmankaikkeuden salaisuuksiin.

Tiedekeskus on avoinna torstaisin klo 10–20, muina päivinä klo 10–18. Sinne pääsee kaikilla Helsingin keskustasta lähtevillä paikallisjunilla, jotka pysähtyvät Tikkurilassa.

Yleislippu näyttelyihin ja yhteen Verne-teatterin näytökseen on aikuisilta 75 mk/eläkeläisiltä ja lapsilta 45 mk. Lippu pelkkiin näyttelyihin on aikuisilta 55 mk/eläkeläisiltä ja lapsilta 35 mk. Verne-teatterin näytös on aikuisilta 30 mk/eläkeläiset ja lapset 20 mk. (RK)

Kotimainen omena on maukas

Anu-Liisa Rönkä

Haistatko omenan tuoksua? Ensimmäiset kesäomenat, viirulliset *pirjat* ja *huvitukset*, ovat kypsyneet. Niillä kelpaa herkutella, sillä vaikka hedelmät ovat pienikokoisia, ne ovat maukkaita ja makeita. Kotimaisessa omenassa on voimakas maku, yhtäaikaan hapokas ja makea. Ja haju, jonka tuntee kauas.

Elokuun lopulla kypsyvät seuraavat kesälajikkeet, punainen *maikki* ja vaaleapintainen *valkea kuulas*. Valkea kuulas on ehkä tunnetuin kotimainen omena. Se onkin mukavanmakuinen, muttei vedä vertoja syys- ja talviomenoiden voimakkaalle aromille.

Syyskuun alkupuolella kypsyvät *raike*, *kaneli*, *samo* ja *melba*. Punapintainen isokokoinen raike on kotimaisten omenoiden aatelia, jota moni luulee ulkolaiseksi lajikkeeksi. Raiken päälle muodostuu öljymäinen vahapinta, joka on omenan omaa vahaa. Ostaja luulee sitä helposti ulkolaisen omenan keinotekoiseksi pintakäsittelyksi. Syyskuun loppupuolella kypsyvät vielä *jaspi* ja *atlas*.

Ja sitten onkin vuorossa talviomena *lobo*, joka kypsyy lokakuun aikana. Lobo on suomalaisen omenantuotannon kannalta tärkein lajike. Lobo on punainen, keskikokoinen omena, jonka pintaan tulee myös luonnollinen öljykerros. Maultaan se on raikas ja mehukas.

Kotimainen kannattaa syödä kuorineen

Parhaita leivonta- ja säilöntäomienia ovat raikkaat lajikkeet raike, kaneli, atlas ja lobo. Kaikki lajikkeet toki käyvät sekä talousomenaksi että sellaisenaan herkutteluun. Kotimainen omena on niin puhdas, että se kannatta syödä kuorineen, sillä aivan pintakerroksen alla on monia vitamiineja ja muita hyödyllisiä aineita.

Suomessa omenan viljelyssä käytetään paljon vähemmän torjunta-aineita kuin ulkomailla. Pintakäsittelyaineita täällä ei käytetä lainkaan. Siksi pehmeäkuorisen kotimaisen omenan pinta on arka kolhuille. Kotimaista omenaa pitäisi käsitellä varovasti kuin kananmunaa, jotta se säilyisi kauniina.

Hämähäkki onnenhäkki

Pentti Salekari

Tuntosarven edellisessä numerossa esiteltiin vanhoja onnen ja epäonnen merkkejä. Tässä jutun jälkimmäisessä osassa kerrotaan vielä muutamista vanhoista ennusmerkeistä.

Kynnys ja kättely

Kynnyksen yli ei pidä koskaan tervehtiä eikä hyvästellä. Mikäli näin tapahtuu, asianomaisista henkilöistä tulee vastaisuudessa toistensa katkerimmat vihamiehet.

Särkynyt peili

Särkyvä peili on pelottava tapaus. Uskotaan että kaikki mikä heijastaa katsojan kuvaa, kuten peili, vedenpinta ja silmäterä, sisältää osan hänestä. Jos siis peili särkyi, tuhoutuu osa ihmisen sielusta, ja lisäksi ihminen menettää seitsemän vuoden onnen.

Käki

Niin monta kertaa kuin ehdit laskea käen kukkuvan, niin monta onnel-

listavuotta on vielä oleva elämässäsi. Mutta jos kuulet käen kukkuvan aikaisin aamulla ennen aamukahvia, lakkaat kasvamasta siinä paikassa.

Hämähäkki

Hämähäkki on onnea tuottava eläin. Lievin onnettomuus, mikä hämähäkin tappamisesta seuraa, on sade. Kun Joosef ja Maria olivat pakomatalla Egyptiin, he kätivät Jeesus-lapsen luolaan. Hämähäkki kutoi paksun seitin luolan suulle, ja kyyhkynen muni siihen munansa. Seitin nähtyään takaa-ajajat luulivat, ettei luolassa ole käynyt ketään, ja Jeesus-lapsi pelastui. Näin kertoo legenda.

Sateenkaari

Sateenkaaren näkeminen on onnekasta. Sitä pidetään hyvänä enteena, koska Jumala on asettanut sateenkaaren taivaalle merkiksi siitä, ettei vedenpaisumusta enää tule. Vanha kansa uskoo yhä, että sateenkaari on taikasilta, jota pitkin suojelusenkeli vie lapset taivaaseen.

Pihajuhlat

Vieno Hyttinen

Tänä vuonna Toimintakeskuksemme vietti yhdessä Invalidiliiton asukkaiden kanssa pihajuhlaa jo kymmenennen kerran. Sää oli aurinkoinen, mutta viileä ilta koitti auringon laskiessa.

Ohjelmassa oli hanurinsoittoa ja laulua, jota esittivät kultakurkut, eli tunnetut laulajat Matti Heinivaho ja Inga Sulin. Minäkin esitin kolme pientä runoa. Sitten alkoi laulukilpailu, ja minä lähdin tulkin kanssa Taloon kahville. Kun palasimme, oli vuorossa jo viimeinen kilpailija. Sen jälkeen jaettiin laulukilpailijoille palkinnot, sekä muille kilpailijoille, kuten tikanheittäjille ym.

Myytäväänä oli arpoja, neuletöitä, koritöitä ja leivonnaisia. Paavo Korhonen esitteli omaa ammattiaan pyöränkorjaajana. Palkintojenjaon jälkeen ilmaantui laulajia, jotka myöhästyivät varsinaisesta kilpailusta, ja halusivat viihdyttää yleisöä. Siellä laulettiin Hymyhuulista ja Hopeisesta kuusta. Lopuksi juontaja mainitsi, että ensi vuonna uudestaan.

Toukokuun kukat

*Valkovuokko valkomerennurmen päälle levittää.
Sinivuokko sinimerensomaan mattoon sävyttää.
Leskenlehti keltainen väriänsä lahjoitti.
Toukokuu se joka vuosi kirkkaat värit kasvatti.*

Kuurosokeiden tuntosarvet

Kuurosokeiden tuntosarvet, näkevät kädet, herkät sormenpäät. Katsovat tunnistamalla.

Kukkia, puita, ja muuta kasvillisuutta. Ihmisiä, eläimiä, ja muuta materiaalia.

Aivot kertovat sen, mitä tuntosarvet tuntevat.

Vieno Hyttinen

Matkamuistoja Rodokselta

Kari Hyötylä

Hämeenlinnan kuurosokeiden kerho järjesti matkan Rodokselle. Mukana oli yhteensä 14 henkilöä, heistä viisi kuurosokeaa. Torstaina me suomalaiset olimme matkalla kohti Lindosta, kun retkemme keskeytyi. Linja-automme kylkeen törmäsi toinen linja-auto. Neljä ihmistä sai vammoja, heistä yksi oli kuurosokea. Kuurosokea, tulkki ja Marjatta menivät ambulanssilla sairaalaan.

Me muut emme halunneet jatkaa retkeä kolarin jälkeen. Me palasimme hotelliin. Meitä kuurosokeita harmitti, kun oppaamme meni kolmeksi päiväksi sairaalaan. Jokainen kuurosokea järjesti itse itselleen ohjelmaa niinä päivinä, kun meillä ei ollut opasta. Minä kävin vanhassa kaupungissa, ostoksilla ja kaupunkiretkellä 15 kilometrin päässä Folirakissa. Maanantaina lähdimme taas yhdessä maaseuturettekelle. Viimeisenä iltana menimme yhdessä syömään ja osa meistä jatkoi iltaa yhdessä tanssien!

Terveiset Rodokselta!

Lähiksenä koko elämän

Antti Kupiainen

Haluaisin tässä vähän kertoa tuosta ystävä- ja lähistoiminnasta. Olin kouluikäinen, tuollainen pieni jankolttiainen, kun ensikerran olin jo kuurosokean miehen oppaana. Siitä on kulunut nyt jo ainakin neljäviisikymmentä vuotta.

Kotikylälläni asusti kuurosokea Viljami. Vili, joksi häntä sanottiin, asui sisarensa ja tämän miehen talossa. Kerran Vili tuli käymään kotonani. Hän teki harjoja, joita hän sitten myi ihmisille. Vilin kulkeminen oli vaikeaa, niin että äitini sanoi minulle: Antti, veisitkö tuon Viljamin tuonne. No minähän opastin Viliä, ja siitä alkoi tuttavuutemme.

Olin sen jälkeen melkein jokapäiväinen vieras Vilin asunnolla. He olivat kaikki hyvin puheliaita ja ystävällisiä ihmisiä, vaikkakin köyhiä. Moninaiset olivat ne asiat, joissa olin mukana. Vili oli hyvin vaikeasti kuulovammainen, ja jo silloin alkoi minunkin kuuloni heiketä. Se oli hyvin vaikeata aikaa. Ei silloin osattu ajatellakaan mitään ystävä- tai lähistoimintaa. Silloin ei ollut edes kuulolaitetta, se kehitettiin paljon

myöhemmin. Eikä ollut tulkkitoimintaa, eikä edes valkoista keppiä tunnettu. On hyvä asia, että kuurosokeat saavat nyt erilaisia apuvälineitä.

Kun sitten muutin omilleni, olin edelleen mukana ja olen vieläkin. Olen aina ollut kiinnostunut tuosta auttamisesta. Olen koko elämäni asunut vammaisten keskellä, sekin vaikuttaa ehkä siihen että haluan auttaa lähimmäistä.

Kun sitten Kaija ja Inger aloittivat tuon toiminnan, muistan eräänkin kurssin Helsingissä. Sovimme, että minä opastan nuo kuurot sinne, meitä oli kolme kuurosokeaa. Minä olin yksin oppaana ja yöllä oli junanvaihto, vaan hyvinhän meni sekin matka, vaikka yö junassa oli väsyttävä. Olimme perillä aika virkeitä. Nuo henkilöt elävät vieläkin, käymme heitä jututtamassa, kun aikaa on.

Nyt kun aika on kiireinen ja työstä kuuluu saada palkka, on mukavaa kun on alettu huomata nuo lähisvertaistuesssa mukana olevatkin. Enemmän vaan kurssitoimintaa!

Toivotan kaikille hyvää syksyä!

Nouse ja kerro

liris Alkio

Jos rakkautta osakseni saada voin, uskon kyllä itsekkin, et' vielä nousta jaksan. Rakkaus on ymmärtämisen halua, auttamista, josta yhdessä tekemisen iloa saa. Tässä lääke oikea, jota ei purkeista löydy, vaan rakastavasta ihmisestä.

Uskomatonta miten paljon voi joskus joutua vastakkain vaikeuksien kanssa, ja ilokseen saakin tuntea, että puolustajia on ympärillä useita. Ystävä ottaa yhteyttä toiseen ystävään, jolloin onkin ketju suojaamassa. Vaikeina hetkinä on minulle sanottu: "Sinulla on vielä niin paljon annettavaa." Kun on väsyssä, tuntee itsensä tyhjäksi. Miten tyhjästä antaa? Kun sattuu voimavaroja kertymään, tulee sellainen olo, että vielä onkin paljon annettavaa. Tuki pitää olla päästäkseen perille antamaan.

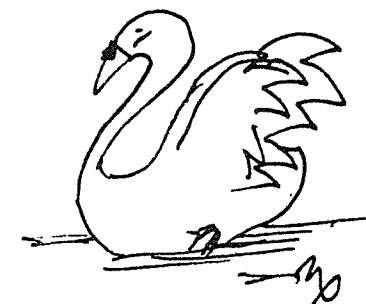
Terveystieteiden piirissä tieto tuntuu kulkeneen eteenpäin. Terveystieteiden oppilaitosten johto on halunnut saada lisää tietoa usher-syndroomasta tuleville työntekijöille. Myös kentällä olevilla työntekijöillä tuntuu olevan mielenkiintoa tiedonsaantiin. Kun tuntee

vammat nahoissaan, on siitä paras kertomaan, miltä tuntuu, miten selvitä.

Tuki

*Värisen, kuin haavan lehti,
tässä vaiheessa, välillä vielä.
Toivon tyyntyväni, ensi vuonna,
kuten lammen pinta, heinäkuulla.
Suru haihtuu, väri vaihtuu,
mieli tyyntyy, rauhoittuu.
Luottamus itseeni vahvistuu,
Ystävien tukemana onnistuu.
Monet rukoukset ylös on lausuttu
lasteni, myös ystävien suista.
Kiitos, heille kaikille kuuluu,
yksin en olisi selvinnyt.
Lapsena en sitä ymmärtänyt,
vanhana, koko elämäni edestä.
Isä suuri ja voimakas,
Heistä kaikista huolehtikoon,
omat voimani vähäiset ovat.*

Kiittäen *liris Alkio*

Aluekurssilla

Pentti Lehtinen

Kuurosokeiden Satakunnan aluekurssi sekä kesäiset virkistytymispäivät pidettiin Säskylän seurakunnan Pihlavan toimintakeskuksessa kauniin Pyhäjärven rannalla. Kauniit ilmat vallitsivat koko päivien ajan.

Kuulimme mielenkiintoisia luentoja ja esitelmää, joista virisi vilkasta keskustelua. Saimme kuulla Turun tuomiokapitulin kuurojen papin esitelmän enkeleistä. Pastori puhui aiheesta selkeällä ja mielenkiintoisella tavalla, ja antoi mitä ilmeisimmin kuulijoille ajattelemista.

Saimme myös kuulla luennon vammaispalveluista ja kävimme aiheesta keskustelua. Sen myötä kävi ilmi, miten eri tavalla palvelua annetaan eri kunnissa. Vietimme myös yhteislauluhetken, pidimme lomaolympialaiset, saunoimme ja uimme.

Ja mukavaa oli. Henkilökunnan huomaavaisuus sekä hyvä palvelu vaikuttivat onnistumiseen. Olisi suotavaa että mukaan tulisivat myös ne, jotka eivät ole ennen osallistuneet tällaiseen hauskaan yhdessäoloon.